Het Buitengebeuren, maart 2015

Bij mijn pensionering kreeg ik van mijn vriend Frans Kuijpers een dikke boekenbon. Hij weet dat ik een fervent lezer ben. Dus toog ik naar de boekhandel in het dorp en zag daar tot mijn verbazing dat uitgeverij De Bezige Bij ter gelegenheid van haar 70-ste verjaardag een aantal klassiekers in een goedkope pocketeditie had uitgebracht. Ik kocht er drie : 'De Mersiers' van Hugo Claus, 'Alle dagen feest' van Remco Campert en 'Nooit meer slapen' van Willem Frederik Hermans. Op de eerste na heb ik die in mijn jeugd gelezen voor mijn lijst, maar veel kon ik me er niet van herinneren. Campert, net bekroond met de Prijs van de Nederlandse Letteren, had een dun gemakkelijk boekje geschreven en dat is nog steeds zo. 'Nooit meer slapen' van Hermans hadden we in 1968 klassikaal gelezen en ik vond er niet veel aan. Daar denk ik nu na herlezing heel anders over : een prachtig boek ! Bij de vijftiende druk in 1978 voegde Hermans er een nawoord aan toe en dat had ik nog niet gelezen. Hij schrijft daarin : 'Het schrijven van een roman kan in sommige opzichten vergeleken worden met schaken. Maar het verschilt van deze sport, doordat het geen wedstrijd is. De slechte zet van de ene schaker is een meevaller voor de andere. Een zwakke passage in een roman doet niemand plezier. Als een schaker dertien jaar na een partij gespeeld te hebben, op een betere zet komt dan hij indertijd gedaan heeft, is het te laat. Voor een romanschrijver is het nooit te laat alsnog een punt te vervangen door een vraagteken. (...)'
Heeft Hermans hier gelijk ? Daar heb ik een paar dagen over lopen denken en ik ben toevallig ook schaker en romanschrijver. Hoe goed Hermans schaakte, weet ik niet. Ik heb er nooit iets over gelezen, maar hij noemt het spel wel regelmatig in zijn werk, ook in 'Nooit meer slapen'. Als hij iets van de schaakliteratuur wist, had hij wel geweten, dat grote schakers later wel eens terug kwamen op eerdere analyses, als er een nieuwe druk van hun werk verscheen, en niet de minsten : zelfs Bobby Fischer deed het. Romanschrijvers kunnen dat pas doen bij een tweede druk en die halen de meesten niet.
Dat het schrijven van een roman geen wedstrijd is, ja, daar kan ik het alleen maar grondig mee eens zijn, sterker nog, daarom ben ik het gaan doen. Sport vereist een tegenstander : 'It takes two to tango'. Ook waar, maar wat heeft het een met het ander te maken ? Waarin lijkt het schrijven van een roman 'in sommige opzichten' op schaken ?
Okay, je moet een plan maken en de gevolgen daarvan bedenken, maar dat kan van zo veel dingen gezegd worden. Om kort te gaan, ik ben er nog niet uit en misschien is dit wel een staaltje van interessant-doenerij van de schrijver. Schaken is niet veel meer dan het mentale boksen, op een bord met stukken je intellectuele superioriteit bewijzen. Ook een zin als 'zwakke passages in een roman doen niemand plezier' begrijp ik niet. Ik kan zelfs hele hoofdstukken in 'Nooit meer slapen' aanwijzen die niet essentieel zijn voor het geheel. Het wordt

tijd om weer te gaan slapen, het enige tijdverdrijf waarin ik echt goed ben. En wat Hermans betreft, schoenmaker blijf bij je leest.
Iets opmerkelijks : ik kreeg een telefoontje van Olaf van Amelsfoort, die de acquisitie van de Tilburgse universiteitsbibliotheek verzorgt. Hij bestelde de jubileumboeken die ik geschreven heb bij ons 75- en 90-jarig bestaan en bevestigde dat de volgende dag per e-mail. Natuurlijk heb ik die verzending klaar gemaakt. Het is maar een weetje, maar het stelt toch gerust , dat ze nu ook daar weer bij zijn.
Heel langzaam maar zeker wordt onze voorraad jubileumboeken afgebouwd. Dat soort boeken wordt altijd in te grote oplagen opgelegd en dat is niet erg, ware het niet dat ze zo veel plaats innemen in mijn boekenkast.
Dat brengt mij bij mijn nieuwe boek voor ons eeuwfeest. Ik ben daar al een heel eind mee gevorderd, zo'n 80 procent schat ik, maar de oproep van onze plaatsvervangend voorzitter Jan Vosselman aan de leden om een bijdrage te leveren aan het jubileumboek is totaal onbeantwoord gebleven. Geen enkele reactie. Dan ga ik stilletjes in een hoekje zitten om even te huilen... (Later heb ik gehoord dat Cornelis Korver werkt aan een bijdrage.)
Ik ga maar gewoon door, zoals altijd. Daarbij stuitte ik op een handicap, waarvoor ik in het verleden als gewaarschuwd heb : sinds de gedrukte 'Raadsheer' nog maar drie keer per jaar verschijnt, zijn er geen persoonlijke resultaten van de externe competitie te vinden en dat vind ik een ernstig hiaat. Die moeten na ieder seizoen door de teamleiders bij de eindredacteur ingeleverd worden, lijkt me.
Achter de schermen is de jubileumcommissie druk doende met grootse plannen om het feest het nodige cachet te geven, maar daar is geld voor nodig en dat is er natuurlijk niet. Een jaar of tien geleden heb ik het bestuur voorgesteld ieder seizoen een bedrag te reserveren voor het eeuwfeest en daarmee werd ingestemd. Per jaar werd er 200 euro opzij gezet. Er moet nu dus zo'n twee mille in de pot zitten, maar daar kom je niet ver mee, al is het een begin. Het gaat wel om een eeuwfeest en dat halen de meeste schaakclubs nooit in hun bestaan.
Ik heb als voorzitter van de jubileumcommissies bij de laatste twee jubilea (75 en 90 jaar) enige ervaring met het organiseren van festiviteiten rond kroonjaren en weet dat de financiering altijd het probleem is. Er moet gebedeld worden en dat is niet het leukste werk, kan ik verzekeren.
De leden moeten zelf ook wat doen. De eerste keer hadden we de certificaten en de tweede keer 'Het Bord van Eer'. Zoiets moet ook nu bedacht worden om de portemonnees van de leden te trekken.
Even nog een nieuwtje tussendoor : van barvrouwe Ria vernam ik dat 'De Tambourijnen', onze bovenbuurman in 'Burghplan', hun contract per 1 april a.s. opgezegd hebben. Dit ter geruststelling van een aantal clubleden. Met name Ludo en Bas waren ermee in hun sas.

Het internationale topschaak vond vorige maand plaats in het Georgische Tblisi, vroeger Tiflis. Het was na Baku (Azerbeidjan) en Tashkent (Oezbekistan) het derde toernooi in de gedevalueerde FIDE Grand Prix-cyclus en werd verrassend maar met overmacht gewonnen door de Rus Evgeny Tomashenko, die 8 uit 11 scoorde. Op hem volgden : 2. Dimitri Jakovenko (Rus) 6,5, 3. Tejmour Radjabov (Geo) 6, 4/7. Rustam Kasimdzjanov (Oez), Leinier Dominguez (Cub), Anish Giri (Ned), Shakyriarh Mamedjarov (Azb) 5,5, 8/10. Alexander Grischuk (Rus), Maxime Vachier-Lagrave (Fra), Baadur Jabova (Geo) 5, 11. Peter Svidler (Rus) 4,5, 12. Dimitri Andreikin (Rus) 4. Er volgt nog één toernooi in Khanty Mansiysk (Rus, 13-27 mei).
De tussenstand luidt : 1. Tomashevsky 252 + 1, 2. Mamadjarov 235, 3. Fabio Caruana (Ita) 230 + 1, 4. Radjabov 210 + 1, 5. Hiharu Nakamura (VS) 207 + 1, 6. Andreikin 200, 7. Jakovenko 170 + 1, 8. Boris Gelfand (Isr) 170 + 1, 9. Sergej Kirakin (Rus) 157 + 1, 10. Kasimdjanov 125, 11. Grischuk 122 + 1, 12/14. Jobava, Vachier-Lagrave, Giri 115 +1, 15. Svidler 102 + 1, 16. Leinier Dominguez 85 + 1. Twee spelers plaatsen zich voor het Kandidatentoernooi van volgend jaar.
Aanvankelijk was de opzet van het Grand Prix-circuit veel breder, maar de FIDE kreeg de financiën niet geregeld. Nu was de eerste prijs per toernooi 20.000 euro en 4.000 euro voor de laatst aankomende, maar wel alle onkosten voor de spelers zelf. Geen vetpot dus, maar het verklaart wel de afwezigheid van bijvoorbeeld de Chinezen.
Levon Aronian (Arm), Vladimir Kramnik (Rus) en Vesalin Topalov (Bul) zullen wel een plaatsje in het Kandidatentoernooi krijgen op grond van hun rating en Viswanathan Anand (Ind) als de laatste uitdager van wereldkampioen Magnus Carlsen (Noo) ook, maar spelers als Wesley So (Fil/VS), Liren Ding (Chi), Michael Adams (Eng), Nikita Vitiugov (Rus), Radoslav Wojtasek (Pol) en Peter Leko (Hon) hadden toch een kans moeten hebben, althans naar mijn mening.

II.

Half maart stond hij opeens voor mijn deur : Sjeng Hoeben. Als hij zich niet had voorgesteld, had ik niet meer geweten dat hij het was. Onze laatste ontmoeting dateerde van ruim dertig jaar geleden.
In de jaren tachtig van de vorige eeuw had ik een rubriek in het bondsblad, dat toen nog ‘Schakend Nederland’ heette en nu ‘Schaakmagazine’. Die rubriek was ‘De geheimen van de beginstelling’ gedoopt en behandelde niet-schaaktechnische aspecten van de beginstelling, zoals de kortste matten per stuk, spiegelschaak, dubbelpat en meer van dat soort frivoliteiten. Het werd gemeten naar de post de populairste bijdrage aan het toen nog maandelijks verschijnende blad.

Ik was van plan geweest een boek over het onderwerp te publiceren en had een hele collectie voorbeelden aangelegd. Op de een of andere manier was dat de toenmalige hoofdredacteur, Minze bij de Weg, ter ore gekomen en hij stelde voor te beginnen met een serie in zijn blad. Dat bleek een gouden greep. Niet alleen kreeg ik 150 gulden per keer, het onderwerp bleek aan te slaan onder de lezers. Er konden records gebroken worden en dat werkte als een rode lap op een stier. Het regende reacties, vaak van zeer hoog gehalte. Dertig reacties per rubriek was geen uitzondering.
Ik heb de rubriek, geloof ik, acht jaar volgehouden en moest er toen mee stoppen, omdat Minze vond dat ik teveel het uithangbord van 'Schaaknieuws' geworden was. Daar viel wel iets, zij het niet veel, voor te zeggen.
De beste respondenten waren de inmiddels overleden Tom Majoor uit Breda en Sjeng Hoeben uit Soest. Zij zochten alles tot op de bodem uit en wisten zelfs het beroemde 'snelste pat vanuit de beginstelling' van de vermaarde Amerikaanse problemist Sam Loyd met een ply (een halve zet) te verbeteren.
Sjeng bundelde af en toe onze gezamenlijke vondsten in schriftjes met handgetekende diagrammen. We ontmoetten elkaar één keer bij een Europa Cup-wedstrijd van HSG in hotel 'De Witte Bergen' in Laren en daar bewaar ik plezierige herinneringen aan. Nu stond hij weer voor mijn neus als een gepensioneerde opa met een dochter in Son en Breugel. Of ik me nog steeds bezighield met 'die gekkigheid' ? Om eerlijk te zijn, bijna niet meer. Hij wel. Uit zijn auto haalde hij vier keurig ingebonden boeken, waarin hij de materie tot op de bodem uitgezocht had, bij elkaar een kleine 700 pagina's, maar nu netjes gedrukt en voorzien van professionele diagrammen. Ik was diep onder de indruk van zijn arbeid en dat zei ik hem ook. Er waren helaas maar twee sets van de boeken en die zouden later naar zijn twee dochters gaan, op wie ik ter plaatse jaloers werd. Zij wel.
Bij mij was het virus uitgewerkt, maar bij hem nog lang niet. Hij was er nog jaren mee doorgegaan en had toen eigenhandig het oude ambacht van boekbinden geleerd om zijn levenswerk in perfecte staat af te leveren. Ik was die onder de indruk.
Hij kon maar een half uurtje blijven, maar dat was genoeg om mij te overtuigen van zijn doorzettingsvermogen. Helaas nam hij de boeken, waarvoor hij een uitgever zocht, weer mee naar huis. Ik kon hem niet helpen aan een uitgever. Die had ik zelf trouwens ook niet gevonden, ondanks het feit, dat de Engelse grootmeester John Nunn een uiterst vriendelijk voorwoord had geschreven.
Toen hij weg was, besefte ik pas wat ik hem had aangedaan. Voor hem was dubbelpat geen grapje meer.

Jules Welling